

number 5

ajakiri

Toimetuse ja talituse
aadress:

"AJA KIRI"

c/o Tartu College
310 Bloor St. W.
Toronto, Ont. M5S 1W4
Canada

Esindus Rootsis:

Enno Klaar

"Aja Kiri"

Postgiro nr. 12 77 47-4
Sundbyberg

Nr. 5 toimetanud:

Vello Salo (tegevtoimetaja)

Vello Soots

Henno Sillaste

Kalle Naelapea

Heino Jõe

Tiit Telmet (kujundus)

Tõnu Mägi (talitus)

Viimane tähtpäev kaastöö jaoks

(AK nr. 6): 15. november

Aastatellimine (6 numbrit): \$ 10.00

- 1 „Estoloogia“
- 2 Mõnitada? Urgitseda? (Lugejailt)
- 3 Informatsiooni. Ka head tuju. (Toimetajalt)
- 4 „Kesksed ajalehed“? Ilmar Külvet
- 6 Välis-Eesti perioodika 1944-75 Vello Salo
- 7 Haruldusi
- 13 Kaksikkeelsuse eelised Felix Oinas
- 15 Kunst ESTO-1 Oss Timmas
- 16 Moodsaid muinasjutte Ilmar Mikiver
- 20 Muusika ESTO-1 J. Seim, Maria Kiisk-Rükkel
- 23 Kümme Metsaülikooli Olev Träss
- 25 Näod / mü '76
- 27 Huvitavamad loengud Heino Susi
- 29 „Kolme katku vahel“ Margus Jukkum
- 30 Minnesota Maie kiri White Joele
- 31 Teateid
- 32 Raamaturiiu

Meile on öeldud: *Olgem eestlased, saagem ka eurooplasteks!* ning *Olgem austraallased, saagem ka eestlasteks!* Kuid kes ütleks meile, mis tähendab *olla eestlane*, annaks meile „eestlaseks-saamise käsiraamatu“?

Seda arutati ühes Pocono huviringis (vt. AK 4:22j). Kindlasti ei olnud see esimene mõttevahetus sel teemal: kas „hakata“ eestlaseks või assimileeruda ühe suurema-vägevama-kasulikuma rahvusega on eksistentsiaalne küsimus kümnetele tuhandetele eestlastele kodumaal ja väljas.

Pocono arutelu huvitav punkt oli see, et otsustati hakata *kirjutama* artiklisarja sel teemal, avada üks avalik arutelu AJA KIRJA veergudel.

Sel teemal on varemgi kirjutatud. Üks ülesanne oleks seniöeldu kriitiline läbitöötamine, olgu see Oskar Looritsa *Eestluse elujõud* (1951), Jaan Puhveli arutelud „eestluse müüdist“ (mü 1970), või Juhan Kahki „Черты сходства“ (1974).

Vastus küsimusele: mis eestlus on tänini olnud? tohiks siiski olla tunduvalt kergem kui öelda, mis eestlus võiks tulevikus olla. Selle teise vastuse otsijal peaks ju esiteks olema ülevaade eestluse ajaloolistest „juurtest“. Aga just see teine vastus huvitab eluliselt: mida võib pakkuda eestlus toe ja jõuna isikliku elu kui maailma oma rikastamisel? Mida ta on andnud ja mida võiks temalt tulevikuski oodata?

Otsingut võiks suunata mingi põhiliste ideede süsteemi poole, mis oleks võimeline koordineerima eestluse tuleviku kujundamist. Ilmselt kuuluks siia kaalutlusi väikerahvustest üldse, teatav „mininatsioonoloogia“, näit. kultuuri osatähtsusest. Psühholoogi kompetentsi kuuluks aga nende põhiliste väärtuste ja väärtustevaheliste seoste vaatlemine, mis „teevad eestlase eestlaseks“ – et nimetada vaid mõnd aspekti. Ja miks mitte ka „rahvusliku ärkamise“ elamus, millest tänases numbris juttu tuleb.

Spontaanselt sai see arutelu „estoloogia“ nime, olgugi et ainult hädalahendusena. Käesoleva numbri jaoks ei jõudnud küll ükski artikkel valmis, kuid neid on teoksil. Nii võime ka lugejate poole pöörduda kaasaraäkimiseks arutelus, mis juba käimas.

Aja Kiri vajab veel settimist. *Observer*'i tasemele see veel kaugeltki ei ulatu. Pole ka mingil juhul soovitatav, et toimetus paneb mõnitava proloogi või epi loogi artiklile juurde.

E. V. S., Montreal

... Mis aga puutub teise tsiteeritud lõiku, kus sõrendustega ja sõna „meie“ suurte tähtedega sõrendatult teie poolt kirjutatuna lause mõtet rõhu muutmisega on teie poolt suvaliselt muudetud, siis leian et see on demagoogia või sihilik urgitsemine. Mind hämmastab säärane väiklus!

T. T., Toronto

Teie ajakirja kohta on minu arvamine järgmine: mingiks „massi-ajakirjaks“ ei kujune see iialgi, kuigi oleks majanduslikult tasuv. Teiseks on küsitav, kas sellist ajakirja üldse vaja ongi, sest igal asukohamaal on neid kohalikus keeles...

Minu ettekujutusel peaks *Aja Kiri* kujunema ülimalt vaimse tippklassi lugemis- ja eneseavalduse kohaks ja edasi minnes selles suunas peaks kõik materjal olema ju kõrges kvaliteedis ja samaaegselt huvitav. Loodan et asi läheb sujuvalt ülespoole.

Muide, AK välimus on igavavõitu, võiks olla dekoratiivsem ja kunstipärasem.

L. N., Göteborg

... *Aja Kiri* tahab asendada *Vaba Eestit*, milline mäletatavasti kängus föderalistlikku kitsikusse. ... Erakonnad jäägu kanadalastele, eestlastele passivat ikkagi ainult üks – eestluse – erakond. Jutt mida Rootsisis kuulsime 30 aastat tagasi ... Järgmisi numbreid siiski ootad, mitte ainult sellepärast, et ettemakstud.

A. M., Uppsala (vrd. *Teataja* 4.9.76)

Aja Kiri on *rubbish*. See on meie arvamine.

E. T., Toronto

Tahaksin vahel mõne asja *Aja Kirja* saata. Kuidas oleks näiteks „kiirkursusega“ Eesti ajaloo – muidugi kaartidel? Kasutaksin ainult kahte ajaloolist atlast ja 12 – 14 miniatüüri. ...

Hakkan kohe *Aja Kirjale* hingi püüdma, kuid esialgu saadan enda tellimise ja veel mõne.

M. T., Minneapolis

Tsiteerime. *VANA REPORTER*: Sul on kuradi õigus. Ma tunnistan üles, et ma tõesti ei taha ainult erapooletult informeerida. Hea on, kui mõne rasvase lause kellegi pihta lasta võib. (Meie Post, veebr.-märts 1973:6). — Teie kirjutasite oma peldikulobas, mis kunagi kodumaal olite kuulnud, et ainult peldikus on lubatud monoklit kanda. Sama on maksev ka Teie „rittmeisteri“ auastme kohta, seda võite kasutada ka ainult peldikus ja öösel. (Reservkapten W.R., Avalik vastus reserv-rittmeister J.H. kirjale, ajakirjas *Sinule*, Eesti nr. 4/5, 1975:13).

Ilmselt tehakse meil lehte — nagu mujalgi — õige mitmel põhjusel. „Rasvaseid ütlemisi“ leidub sageli. See vastab teatavale inimese elementaarsele vajadusele. Kui nähtust sellisena võtta, polegi ehk põhjust siin pikemalt peatuda. Kuid AJA KIRI soovib selles asjas selget joont pidada.

Süüdistus mõnitamises on tõsine, sest mõnitamine ei seisa üldse AK kavas. Küsimus on kursiivriidadest AK 4:9 lõpuosas. Neid kirjutades oli toimetuse sooviks lugejaile informatsiooni anda, ilma mingi mõnituse-soovita. Lugejakirja saabudeski ei leia me neis midagi mõnitavat.

Mõnikord võivad väärkäsituse aluseks olla lüngad meie informatsioonis. AK-1 on kahju, kui nii peaks juhtuma, kuid ta on alati valmis õiendust avaldama. Lüngad lähevad teinekord kaastöö saatjate arvele, näiteks kui nad ei tee toimetusele teatavaks, et kaastöö on saadetud mujalegi avaldamiseks.

Informeerimise kõrval soovib AK lugejaile ka head tuju tuua. Kuid seda erirubriikides, nagu seda on näiteks *Toimetuse kursiivid*. See alapealkiri tähendabki, et kursiivid on toimetuselt ega leidu tsiteerit tekstis. Ent siingi ei ole kunagi sihiks mõnitamine, vaid heatahtliku muige esilemanamine. Eriti kehtib see T.T. puhul, kellest oleme palju head kuulnud ja kelle isamaaline paatos tsiteerit artiklis imponeerib.

Toimetusel on hea meel, et mõttevahetus lugejatega on olnud pidev. See on edu pandiks, mida näitab muide ka tellimiste arvu kasvamine. M.T.-le: ootame kaastööd! Kodumaa ajalugu kaartides tohiks olla paljudele huvitav lugemine, ka vähetuntud illustratsioonide poolest.

Mõningaid mõtteid Välis-Eesti ajakirjanduse tulevikust.

Ilmar
Külvet

Hoolimata välis-eestlaste suhteliselt väikesest arvust on kõik tähtsamad ajalehed suutnud pidevalt oma ilmumist jätkata enam kui kolmekümne maapaoaasta vältel. Võib aga eeldada, et umbkaudselt lähema kümne aasta jooksul jõutakse olukorda, kus tuleb põhiline murrang ja Välis-Eesti teadeteteenistuse pilt muutub.

Eeskätt oleneb välis-eestlaste ajakirjanduse tulevik muidugi selle ühiskonna enese olemusest. Juhul kui organiseeritud tegevus peaks lakkama, kaoks ka ajakirjandus. Kuna aga see ei ole tõenäone, vaatleme esmalt, mis võivad olla meie ajakirjanduse tähtsamad probleemid tulevikus.

Kõigepealt toimetajate puudus. Praegu ilmuvate ajalehtede toimetajad on pea eranditult üle kuuekümne aasta vanad ja järelkasvu ei ole tekkinud – peamiselt pagulasajakirjaniku ameti väikese tasuvuse tõttu.

Teiseks: trükitehnilised probleemid. Ei ole küllaldaselt eestlastest masinaladujaid ja ka need vähesed, kes sel alal töötavad, hakkavad peatselt minema puhkepalgale. Siin ei ole tekkinud järelkasvu osalt seetõttu, et masinaladumine on kaduv ametiala teiste moodsamate ja tõhusamate menetluste kasutuselevõtmise tõttu. Need menetlused on aga tänini liig kulukad, et väikeste tiraažidega pagulaslehed saaksid endile majanduslikult lubada nende rakendamist.

Kolmandaks: oht, et ajalehtede tiraažid võivad praeguse vanema generatsiooni lugejate kadumise tõttu drastiliselt kahaneda.

Neljandaks: keeleprobleem. Kas ja kui palju eesti keeles?

Need on kahtlemata tõsised probleemid, kuid ei tarvitse olla ületamatud. Kõigepealt tuleks kaaluda ajalehtede koondamist, mis vähendaks lehtede arvu ja jätaks sõelale *ühe või kaks keskset* ajalehte, millised täidaksid välis-eestlaskonna sidemepidaja ülesandeid. Selliste „ülemaailmsete keskajalehtede“ väljaandmist on kaalutud juba varemgi, kuid kildkondlikud erinevused praeguses pagulasühiskonnas on teinud võimatuks igasuguse sellealase koostöö. Tulevases ühiskonnas peaksid aga sellised kildkondlikud lõhenemised olema märksa väiksemad ja seega soodustama ajalehtede ühendamist. Õigustatult on väidetud, et konkurents ajakirjanduses on sisulise kvaliteedi huvides teretulnud, kuid meie erakorralises olustikus ei ole võistlus tingimata tarvilik.

Kõige soodsamad väljavaated praeguse olukorra alusel oleksid sellise keskse ajalehe ilmumiseks Rootsis — sealse riikliku toetuse tõttu nn. etnilisele ajakirjandusele. Ühendriikides sellist toetust ei ole ja Kanadas eksisteerib see ainult valitsuse toetuskuulutuste andmise näol lehtedele.

Milline peaks olema tulevase Välis-Eesti ajalehe sisuline rõhuasetus?

Arvatavalt *informatsioonil*, mitte niivõrd ideoloogial, millisesse valdkonda kuuluvaid küsimusi saab paremini käsitleda eripublikatsioonide veergudel. Täielikult kaob praeguse „lugemismaterjali“ pakkumise ja maailmapoliitika kommenteerimise otstarve, kuna seda ammutavad tuleviku lugejad piisavalt oma asukohamaade ühiskondadest.

Kes peaks sellist ajalehte toimetama? Arvan, et selleks ei ole tingimata vaja kutselisi ajakirjanikke, keda pole kuskilt võtta. Mõni aeg tagasi suri näiteks Londonis kirjanik-ajakirjanik Gert Helbemäe, kes oli seal ilmuva nädalalehe *Eesti Hää* toimetaja. Uut kutselist ajakirjanikku ei leitud toimetaja kohale, kuid leht ilmub edasi sellegi poolest.

Mõeldav oleks, et sellise tuleviku-ajalehe juures leiaksid rakendamist mõningad asjahuvilised haritlased, kes on suhteliselt noores eas oma puhkepalga välja teeninud ja kel seetõttu ei ole palgu suhtes ületamatuid nõudmisi. Ajalehe niinimetatud koondtiraaž ja kuulutuste koondtulu peaksid ühtlasi parandama keske(te) ajaleh(ted)e majanduslikku üldolukorda, võimaldades ülemineku uutele trükitehnilistele menetlustele.

Tulevikus võib olukord kujuneda selliseks, et paljud tegelevad eestluses ning eestluse huvides ilma sealjuures eesti keelt täielikult valdamata. Kas ei oleks sel kaalutlusel mõeldav, et *osa* ajalehe tekstist oleks inglise keeles või inglise ja rootsi keeles (ehkki noorem generatsioon Rootsis valdab enamuses ka inglise keelt)?

Need on vaid mõningad üldistavad mõtted seoses selle probleemiga, kuid nad tohiks pakkuda lähtepunkte diskussioonile.

Välis-Eesti perioodika-bibliograafia puhul (vt. AK 4:24)

Vello
Salo

Vähemaid ülevaateid väljaspool Eestit ilmunud perioodikast on meil nii palju, et nende loetlemine siinkohal viiks liig pikale. Esimese täielikkusele pretendeeriva katse avaldas dr. Hugo Salasoo koguteoses *Austraalia eestlased sõnas ja teos* aastal 1969. Too loetelu sisaldas 322 nimetust, mis Eesti Arhiiv Austraalias oli suutnud koguda 1. septembriks 1969.

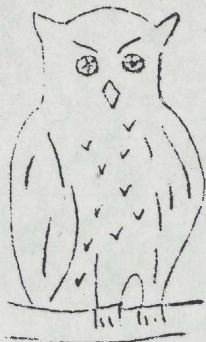
Nende ridade kirjutaja pealekäimisel nõustus dr. Salasoo seda nimekirja täiendama temal teadaolevate nimetustega, mida arhiivil polnud õnnestunud hankida. Töö edenemist takistas peale mõlema asjaosalise suure töökoormuse asjaolu, et kõik pidi toimuma kirjateel, edasi ka seik, et teised eesti arhiivid ei saanud tollal nimetamisväärset abi anda. Nii ilmus alles käesoleva aasta jaanipäevaks raamatuke, mille kaks koostajat ei ole üksteist iial näha saanud.

Ei oskaks küllalt rõhutada, et ka see väljaanne kannab provisoorset ilmet. Praegune olukord ei võimalda veel täieliku ajakirjanduse-bibliograafia koostamist, mille vajalikkust-kasulikkust ei ole vist vaja pikemalt põhjendada. Heitkem parem pilk sellele, mida pakub äsjailmunud provisoorne väljaanne.

Esiteks: ta sisaldab kõike, „mis on kuidagi perioodika nägu“, võiks öelda. Dr. Salasoo definitsiooni kohaselt: *publikatsioonid, mis on ilmunud või mida on kavatsatud välja anda perioodiliselt, mis omavad ajalehe, ajakirja või informatsiooni-bülletääni iseloomu ja kannavad järjekorranumbrit või kuu, aasta või aastaaja nimetust* (lk. 7).

Registreeritud on suur hulk väljaandeid, mis ei mahu kõnekeelse „ajakirjanduse“ mõistesse: gaidide-skautide mõnenumbrilised laag-rilehed või võrreldavate sündmuste puhul välja antud erilehed. Kahtluse puhul on otsustatud „süüdlase kasuks“, kaalutlusel, et olemasolev väljaanne oleks üldse kuskil registreeritud. 21 nime-tuse puhul on tegemist ainult kaudsete andmetega, mis vajavad veel kontrollimist. Nii võib jätkuv kogumistöö teatud määral muuta siin toodud statistilist ülevaadet.

Väljaandjad loodavad siiski, et üks eesmärke – anda võimalikult ammendav loetelu kõigest ilmunust – on saavutatud. Ja et ka selle provisoorse väljaande põhjal võime saada üsna tõetruu pildi pärast 1944. aastat väljaspool Eestit ilmunud perioodikast.

ÖÖKULL.

7.sept. 1946a.

Öökulli salga häälekandja. VR 1

SISSUJUHATUSEKS!

Tänase numbriga alustab oma il-
lumist Bloherfelde skautrühma
Öökulli salg häälekandja "Öökull"
Öökull ilmub igal laupäeval. Ta
pühapäev tuua meelelahutust esakätt
laagri skautlikutele noortele. Pa-
berid puudusest tingituna on ajalehe
tira 3 ainult neli eksemplari, mis-
tõttu ajalehed palutakse kohe pärast
lõplugemist tagasi viia Öökulli sal-
ga liikmeile. "Öökulli" toimetuse soo-
na lugejatele kõike head ja loodab,
et suudab neile pakkuda meelelahutust
nii mõnelgi igaval hetkel.

KABE JA MALE TURNIIR.

Lähemal ajal toimub Bloherfelde
skautide korraldusel salkade vaheli-
ne kabe ja male turniir.

BLOHERFELDE SKAUIDE AASTAL PÄEV.

Lähemal ajal möödub aasta skaut-
likust tegevusest Bloherfelde laa-
gris. Nimelt organiseeris eeskujulik
skaut LEO ALLAS22. sept. Bloherfelde
laagris skautrühma mis peagi leidis
elavat järekaja kateiste Oldenburgi
Eesti laagrites.

TOIMETUS JA TALLIN. BLOHERFELDE CAMP.

Vastutav toimetaja: H. Hännilane.
Tegevtoimetaja: H. Tõnisson.

TÄH L. P. A. U.

Bloherfelde skaudid paluvad
kõiki laagri noori koguda es-
meid väliseisava loterii jaoks.
Esmeid võetakse J. Hurison.
barakk 3, tuba nr. 56.

Loterii toimekond.

GEISLINGENI JASKNITIL SEILINGENI SKAUIDE JA JA GAIDIDE MALEVAD ONI AASTAL PÄEV.

Teisipäeval möödub aasta
Geislingeni skautide ja gai-
dide malevate rajamisest. Ni-
melt rajati malevad 3. sept.
möödunud aastal. Aastapäeva
pühapäeval korraldatakse täna, lau-
päeval 7. sept. Jahnhalles
pidulik koosviibimine, kus
skaudid ja gaidid esinevad vii-
mitmesuguste ettekannetega.

ÖÖKU SALGAL UUS JUHT.

Mõni päev tagasi valis Blo-
herfelde skautrühma Öökulli
salk omale uue salgajuhi.
Uueks salgajuhtiks valiti Henn
Hännilane, abiks Meinio Tõnisson
Öökulli salk otsustas pidada
oma koondusi igal teisipäeval
ja reedel. Kavatas on sooritada
teise järgu katse ja saada
erikatsete õppimisels. Kavata-
setakse ka korraldada omava-
heline kohvikutu Bloherfelde
ska utide aastapäeva pühitsemi-
seks.

Toimetus ja talitus
hoosa põrsa tän.8
Tel.1349-1797
Tarvitamata käsi-
kirju ei säilitada.

Häälekandja. "K R A B A J A"

Ilmub himude
järele.
Toimetuse kõnetur-
nid 23.00-02

Nr.4 (2.aastakäik)

Reedel 18.Jaanuaril 1946

Tänane juhtkiri.

Tahame oma tänases juhtkirjas pöörata jälle mõne tõsise sõnaga oma lugepeetud lugejate poole. Tahtsime juba uueks aastaks ilmuda me lugejate ette uuel kujul, kuid tehnilistel, majanduslikel ja hingelistel põhjustel oli see takistatud.

Olgu me tänase juhtkirja aluseks "Ela ise ja ära lase teisel elda." Peame rõõmuga märkima, et see juhtkiri on olnud meie kaasmaalastele lipukirjaks, eriti viimasel ajal. Tuleb tõsist rõõmu tunda, kui võrt andekad ja leidlikud meie inimesed edelal alal on. Kui kõik laagrielanikkond võtaks omaks need põhimõtted, tekib kõikide rahvaste juures tugev usaldus meie inimeste hääse tahtesse aidata kaasa üldisele rahule ja ilusamale tulevikule. See tähendab rohket, kui iga-sugused suured kultuurilised võidud.

Härjamine Juhkedivei

Te a d m i s e k s

Igasuguste arusaamatuste ärahoidmiseks, teatame, et meie lehe "Krabaja" ilmu-mine oli takistatud kaastöölise haiguste ja trükimasinate korrastamise ja uute ülesseadmise ja voolurikete tõttu.

Uue parlamendivalimised.

Senine parlament valiti väikeste täiendus-tega tagasi. Üksikasjalisi andmeid valimis-telt.

Neljapäeval, 10.jaan.s.a. õhtul kell 20.00 pidiid algama uue parlamendi valimised, kuid algusega tuli viivitust, kuna kõik hääleõiguslikud kodanikud ei mahtunud ruumi-puuruse tõttu ära. Läpuks, kui osa inimesi pidi ukse taha jääma, algasid salajased vali-mised. Et parlament rahvausaldust suuresti oli võitnud, siis teatas parlamendi lugemis-minister, et parlament terves koosseisus astub tagasi, et anda ka võimalust teistele oma elu paremale järjele sähvida. Aga rahves volitas teda senises koosseisus edasi oma ülesandeid täitma, sest osa tööd on veel te-gemata jäänud, täiendades koosseisu ühe uue liikmega, kes valimistel välja langes. Edasi valiti 5-liikmeline revisjoni-divisjon kellel anti tööks mitte midagi teha. Tahtsaima valimistena tuleks mainida pressi-balli korraldamise komitee valimist, kalle lahendada jääksid seni lahe dematud põhimõtte

VÄLIS-EESTI PERIOODIKA 1944-1975

<i>SIHIASETUS</i>		<i>ILMUMISMAA</i>	
Üldinformatsioon	72(6)	Rootsi	151(6)
Eri-informatsioon	439(15)	U.S.A.	116(2)
		Saksamaa	92(6)
Noortele	136	Kanada	90
[sellest skautlikud	99 (1)]	Austraalia	36
Akadeemilised ja		Inglismaa	16
üliõpilaste	26	Argentiina	5
Usulised	79 (4)	Austria	5
		Soome	4
<i>ILMUMISAEG</i>		Belgia	2
		Taani	2
1944 - 1955	252(24)	Lõuna-Aafrika	2
1956 - 1965	237 (8)	Brasiilia	1
1966 - 1975	192 (8)	Iraak	1
1975	78	Itaalia	1
		Prantsusmaa	1

Registris leiduvast 511 nimetusest on üldisemat informatsiooni pakkuvat laadi 72 väljaannet (6 vajavad veel kontrollimist), kuna ülejäänud (439) on juba sihiasetuse poolest eri-informatsiooni vahendajad — kas mingi organisatsiooni sisemise sidelehe, teatavat ringkonda teenindava organi või ka ainult ühe ala sündmusi (näit. sport, male) jälgiva väljaande näol.

Noorte poole on pöördunud tervelt 136 väljaannet, neist lõviosa skautlikud. Kui need ja usulised lehed maha arvata, jääb üle 30 üldisemalt noortele määratud publikatsiooni. Andmestik ei luba öelda, millal on olnud tegemist noorsooliikumisega, millal „liigutamisega”. Samuti pole võimalik öelda, kui palju 26-st akadeemikutele määratud väljaandeist on üliõpilaste tehtud.

Usulise sisuga publikatsioone leiame ligi 80. Suurem osa neist on koguduste teatelehed, kuid siia kuulub ka kümnekond trükitud ajakirja.

Nagu arvata võis, osutub arvuliselt viljakaimaks perioodiks ajavahemik 1944-1955: väljaandeid on kokku 252. Sellest arvust on küll kahtlusi tervelt 24 tiitli suhtes, kuid siin võib kõige kergemini päevavalgele tulla uusi leide. Nii näiteks leidub nüüd EAA-s Lüübeki Eesti Gümnaasiumi väljaanne *LEG* aastast 1947, olgugi et ainult nr. 3. Selle olemasolu polnud bibliograafia koostamise ajal veel teada.

Paguluse teise aastakümne jooksul ei kahanenud perioodiliste väljaannete arv nimetamisväärselt: neid oli ikka veel 237. Märगतav kahanemine tuleb alles kolmandal aastakümnel, mil ilmus kokku 192 nimetust. Kuid aastast 1975 leidub ikka veel 78 sissekannet.

Ilmumismaade hulgas seisab suure edumaaga esikohal Rootsi, teisel USA, kolmandal Saksamaa. Viimase puhul on küll tegemist kunagise tegevusega, nimelt paguluse algaastail. Kanada oli üks hilisemaid ümberasumis-sihte, mis selgitab madalama arvu seal. Austraalia ja Inglismaa on sealsete eestlaste arvu kohta küllaltki produktiivsed olnud, üllatavalt ka Argentiina. Mujal on tegevus vähene olnud ega ilmu praegu enam midagi.

Bibliograafia koostamisel leiti haruldusi, mis on praeguseni erakätes, teadaolevalt vaid ühes eksemplaris. Toome nendest siin paar reproduktsiooni. Nende ridade kirjutamise ajal ilmus päevavalgele teade Stokholmi „Kalevite“ skaudirühma õppe-laagrist Kungshamn 17.-24. aug. 1946, kus ilmus iga päev oma „ajaleht“ *Täiskuu Teataja*. Kas on sellest kellelgi säilinud mõni eksemplar? See avastus ümmardab ka teadaolevate gaidide-skautide väljaannete arvu: sada! Või leiame lisagi?

Harulduste hulka kuulub ka noorteajakiri *Tulehoidja* – ainuke selle ala publikatsioon, mis on ilmunud 30 aastat järjest ja on levinud kõigis „Eesti asumaades“.

Üldmuljet siin vaadeldud lehtedest-lehekestest on väljendatud sõnaga „pagulaslehtla“. Sõna on tabav, ilma et tal oleks iroonilist varjundit: pagulasel on õigus paigale, kus ta saab end tunda nagu kodus, millest tal tuli loobuda, aga millega teda ikka seovad tugeva tundeväärtusega mälestused. Mõned väljaanded, näit. *Uus Ilm* ja *Meie Tee* ilmusid küll juba ammu enne praeguse

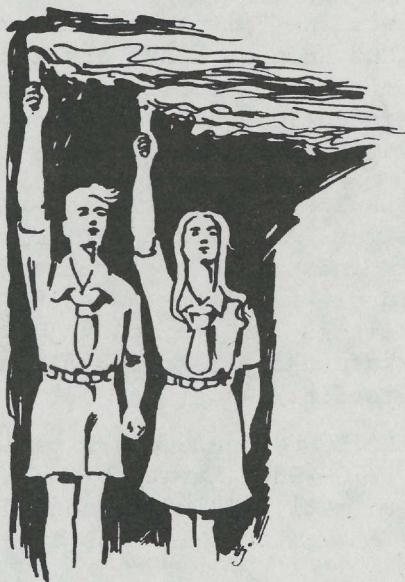
TULEHOIDJA

Eesti Noorte Ajakiri

NR. 1

MIHKLIKUU

1946

Eesti poisid ja tüdrukud!

„Kodukoldelt” astub „Tulehoidja” Su ette, noor lugeja! Ta tahab hoida nooruse- ja vabadusetuld nagu Sinagi, et sellest kord süüdata võidutuld kodumaal.

„Tulehoidja” on ajakiri kõigile eesti noortele, eriti aga organiseeritud noortele. „Tulehoidja” peab õigeks, et kõik eesti poisid ja tüdrukud kogunevad eesti skautide ja gaidide ridadesse, sest

ühiselt me oleme tugevad. Meil on praegu eriti tarvis tugevust: esivanemate pärandi — vabadustule hoidmiseks.

„Tulehoidja” ilmub igas kuus koos „Kodukoldega” ja toob noortele huvitavat lugemist kodumaalugude, noorsoojuttude, praktilise töö ja skaudi- ning gaiditarkuste näol. Ta püüab noortele anda huvitavaid mängu, laule, näpunäiteid juhtidele ja ülevaadet eesti noorte elust Rootsis ning mujal.

„Tulehoidja” kaastöelisteks on kõik noortesõbrad ja -juhid. Kõik noored on kutsutud kirjutama „Tulehoidjale”, et leida teed ajakirja lugeja kohalt ajakirjale kirjutaja kohale. Kirjavakast leiavad noored vastused kõigile oma küsimustele ja võivad otsida ühendust oma sõrade või teiste eesti noortega.

Tule kaasa oma ajakirjaga ja saa Sinagi tulehoidjaks!

Koldevana. 1

paguluse algust ega mahuks sellepärast nagu hästi „pagulaslehtla“ nime alla, kuid kaugelt suurem osa vaadeldavatest väljaannetest annab rahvustundele, isamaalusele ja mälestus-elemendile tähtsa koha: tüüpiline pagulasajakirjandus, võiks öelda.

Lehtla on varjuline koht, kus saame veeta hubaseid jõudetunde, kaitstud päikese palavuse eest. Väga paljud — kaasa arvatud käesolevate ridade kirjutaja — on tundnud sama „pagulaslehtlas“ veedetud õhtutel ega soovi sellest paigast tulevikuski loobuda.

Kuid tulevik kasvab minevikust. Sellepärast oleks tähtis täielikuma bibliograafia koostamine, mis annaks iga väljaande kohta täielikud ja kontrollitud andmed, kaasa arvatud koht, kus neid säilitatakse. Nii kogumistöö kui bibliograafiaga pagulusaja alguse osas on kiire, sest tollaegsete väljaannete omanikud-toimetajad võivad ootamatult manalasse variseda.

Õnneks on niihästi USA kui Kanada eestlaste arhiivid praegu just konsulteerimiskorda saamas. Äsjailmund bibliograafia ettevalmistamisel on kogutud hulk andmeid, mis ei mahtunud ilmuva raamatukese raamidesse, kuid oleksid tõhusaks abiks edasisel uurimisel, mis võiks võtta näiteks magistr töö kuju. Loodame, et leidub asjahuviline, kes kasutaks ära soodsa silmapilgu ja annaks meile täieliku bibliograafia.

Kuna Richard Antik, kellele võlgname eesti perioodika-bibliograafia ajavahemikust 1776-1930, kavatses publitseerida ka selle jätku (1931-1940), on meil häid väljavaateid lüngatu eesti perioodika-bibliograafia saamiseks lähemas tulevikus.

Vahepeal aga võime lõpetada sooviga, et kõik need kaasmaalased, kes on ühel või teisel viisil perioodika väljaandmisega tegele-
nud, kontrolliksid raamatukese andmeid ja teataksid märgatud puudustest kas väljaandjatele või lähimale eesti arhiivile.

Felix
Oinas

Välis-eestlaste seas on levinud laialt arvamus, et eesti keele kõnelemine kodus mõjub pidurdavalt laste võõrkeele õppimisele. See on viinud niikaugemale, et rida eesti vanemaid püüavad vältida emakeelt ja kõnelda oma lastega ainult kohaliku rahva keeles. On ülim aeg võtta revideerimisele meie vaated kaksikkeelsuse ehk bilingvalismi kohta.

Keelteoskust võib võrrelda nägemise ja kuulmisega. Me oleme harjunud nägema oma ümbrust kahe silmaga. Kui aga katame ühe silma kinni, siis näeme kõiki esemeid ilma sügavusteravuseta samal tasemel. Kui suleme ühe kõrva, kaotame suunateadvuse – kõik hääled tulevad meile ei tea kust. Üksnes nägemine kahe silmaga ja kuulmine kahe kõrvaga annab meile reljeefse ruumi ning suuna taju.

Sama on lugu ka keeltega. Kui oskame ainult ühte keelt, ei saa me seda millegagi võrrelda. Õpime aga ühele keelele lisaks teise, siis tõusevad mõlema omapärasused reljeefselts esile. On väga oluline, et iga keel analüüsib ning tõlgendab välis- ja sise maailma eri viisil. Kui oskame kaht keelt, siis võrdleme ning vastandame ka kaht erinevalt liigestatud maailmapilti. See arendab aju ning teritab vaimu. Emakeele õpib laps koduseis tingimustes ära otsekui mängides. Sellele mängukaaslastelt ja hiljem koolis teise keele juurdeõppimine teeb tema drastiliselt teadlikuks kummagi keele sarnasustest ja erinevustest, viib ta nägema kummagi keele struktuuri ning selle taga kumendavat maailmapilti ja avab lõpuks tee kummagi kultuuri varasalvede juurde.

Seda tõde on pannud tähele paljud suurmehed enne meid. Goethe väljendas seda paradoksliku tabavusega: „Need, kes oskavad ainult üht keelt, ei oska ühtegi keelt.“ Ja Juhani Aho kirjutas oma Pariisi päevist: „Õppides seal prantsuse keelt, õppisin ära omagi keele ja õppisin mõistma oma maad.“

Me elame mitmel mandril, mitmes ühiskonnas ja kõneleme inglise, prantsuse, saksa, rootsi või muud keelt oma kutsealal. Aga meie emakeel on ideaalne suhtlemiseks meie perekondades ja intiimses sõprade-ringis. Vana Venemaa tippmehi Mihail Lomonosov näitas, et iga eriala jaoks sobib teatud euroopa kultuurkeel kõige paremini, aga kõnelemiseks Jumalaga ainult emakeel. Sama mõtles ka filminäitleja Telly Savalase kreeka päritolu isa, kui ta oma lastele ütles: „Lapsed, ma soovin, et teie õpite ära palju keeli ja võite suhelda paljude inimestega. Aga kui te kõnelete jumalatega, siis kõnelge kreeka keeles.“

Norra misjonär Isaak Olsen (surnud 1730.a.) kirjutab laplastest, et nende uskumuse järgi elavad surnud esivanemate vaimud maa all: „Nad kõnelevad lapi keelt, sest see on parim kõigist keeltest. Seda kõnelesid nende jumalad ja selle loojaks olid esimesed šamaanid, vaimud ja teised muistsed olendid.” Surnud esivanemad manitsevad laplasi elama samal viisil, kui elavad nemad allmaailmas, kõnelema sama keelt ja pidama samu kombeid, kui nad tahavad elada kaua ning õnnelikult, olla edukad oma töös ja kanda hoolt, et nad ise ja nende loomad oleksid terved.

Nõrdimusest, mille põhjustab emakeele (või isakeele) mitte-oskamine, kirjutab haaravalt soome-rootsi luuletaja Zachris Topelius. Topeliuse isa oli innukas soome rahvaluule koguja ja publitseerija, kuid poeg kasvas üles rootsi miljöös ega osanud enam soome keelt. Oma päevaraamatus kirjutab ta 18. märtsil, 1836.a., pärast seda, kui Soomes oli puhkenud vaimustustorm *Kalevala* ilmumise puhul: „Uus teos *Kalevala* on väljas! Kuidas mu isa oleks rõõmustanud, oleks ta elanud niikaua, et oleks saanud seda näha. Sa oled tõeline lollpea, Zachris (seda ütleb ta enese kohta!), kes sa pole võimeline lugema oma isa kirjutatud raamatuid. Häbi, häbi!”

Aga emakeele tähtsus ülatab kaugelt üle üksikisikute ja nende aja. Keel on rahvuse peamine ja olulisim tunnus. Kui keel kaob, on kadunud ka rahvas. Setudelt on kirja pandud uskumus, et kui surija kõrval mängida kannelt, siis ei puutu surm temasse niikaua kui helisevad kandlekeeled ja kõlab laul. Suur eestlaste sõber professor Matti Kuusi vihjab sellele setu uskumusele ja jätkab: „Selles uskumuses kätkeb sügav sümbolne tõde, kui mõtlemine väikeste rahvaste elu ja surma. Niikaua kui liivlased, vepslased, baskid, bretoonid ja teised laulavad oma keeles, mängivad oma muusikariistadel, niikaua ei puutu surm neisse rahvaskillukestesse.”

Sellele rahvaste loendile võime lisada ka eestlased.

Lembit
Nõmmeots

Seoses Eesti Päevadega Baltimores ja paljude üritustega seal on rohkeid kirjeldusi ilmunud *Eesti Päevalehes*, kuid väga na-pilt ja segases vormis kunstinäituse üle. Küsimust looritab na-gu mingi salapärasuse vari, sest mingit seletust ei ole antud, vähemalt Rootsist ilmuvais eesti lehtedes, millised kunstnikud esinesid ja milliste teostega?

Uusi kunstijõude tuleb järjest peale, mis on muidugi rõõmustav, kuid neil, kel ei olnud võimalik Eesti Päevadest osa võtta, on soov asjade käigust informatsiooni saada. Oleks olnud loomulik, et lehed ka väljaspool USA-d oleksid toonud ära mõned näited reproduktsioonidena, vähemalt auhinnatud teostestki.

Teen ettepaneku, et Aja Kiri avaldaks mõnes järgnevas numbris reportaazi mainit näituse üle, kus oleksid märgitud näitusel esinenud kunstnike nimed ja ka toodud reproduktsioonid auhinna-tud nelja kunstniku töödest. Samuti ei oleks huvituseta lugeda ameeriklaste arvustust tõlkes.

Toimetuselt

Ülaltoodud väljavõtte Rootsist saabunud lugejakirjast soovib ulatuslikku reportaazi AK veergudel. Meie praegustes raamides oleks sellele raske ruumi leida. Kõnesolevast näitusest on ju ka olemas Jaan Borni kujundet kataloog, mida Endel Kõks nime-tab „parimaks osaks näitusest... mis oma välise elegantsi, tü-pograafilise lahenduse ja sisulise läbitöötuse poolest ületab ka Stokholmis Madis Üirikese poolt toimetet kataloogid“ (Va-ba Eestlane 12.8.76:3) ning mis on praegugi veel saadaval (Meeta Liiv, 3200 Westfield Ave., Baltimore, Md. 21214).

Lugejakirja saabudes oli juba valmis AK toimetuse poolt kunst-nik Oss Timmaselt palutud artikkel, millele siin lisaks auhin-dade nimestik.

Žüüri auhinnad: skulptuur – Adele Ulm-Augustas („Pilvevorm“);
õlimaal – Kadi Karist („Unenägu“);
akvarell – Endel Ruberg („Hommik“);
graafika – Pauline Leps-Estam („Naise pea“).

Rahvahääletus: õlimaal – Richard Sööt („Sõit maailma otsa“).

Ilmar Mikiver

1. muinasjutt

M a a i l m a l o o m i n e

Korra sõõnd hiid hobuse ära
saba jäänd suunurgast tolknema
sellest saand vikerkaar
lakast saand soolalade
kapjadest kuu päike ja tähed
hiid pannud türgi pipart kasvama
see kasvand taevakõrgu
varjand kuu päikese ja tähed
vikerkaar võtnud venekirve raiund pipra
venekirves tapnud vikerkaare
hiid tapnud venekirve
pipar ja sool saand hiiule saatuslikuks
hiid heitnud hinge

Maailm olnudki valmis

5. muinasjutt

K o n n a k u n i n g a s

Korra eland kuningatütar kes üliväga konni kartnud
pole kuidagi tahtnud konna suudelda
ega enda juurde voodisse võtta
jutt läind laiali üle maa
ja ulatand teistessegi riikidesse
et imeilus printsess aga pisut ohohh
eks teisemaa prints olnud parajasti naima pääl
see mõelnud et noh kaeme perra
läind siis üks õhtu kuningatütre juurde ehale
jutt sobind
südamed suland
armumine esimesest pilgust
kuningatütar kohe nagu teine inimene
suudleb ja kallistab konna
nii et küll saab
Puha armu tegu

Oss
Timmass

ESTO '76 kunstinäitusel oli kokku 96 maali ja graafilist lehte ning 16 skulptuuri, mis valitud Žürii poolt 223 esitatud teosest diapositiivide põhjal. Žüriis olid Olga Berendsen (Rutgersi Ülikooli kunstiprofessor), Tom Freudenheim (Baltimore kunstimuseumi juhataja) ja Eugene Leake (end. Marylandi Kunstiinstituudi direktor). Väga imponeeriv kogu asjatundjaid. Vahel peetakse sobivamaks Žürii moodustamist tegevkunstnikest, kuna need on ot-seses kontaktis loominguprotsessiga. Mõlemal moodusel on oma head ja vead, lõpptulemus võib aga kujuneda peaaegu samaks.

Näitusel esindatud kunstnikke oli 52. On huvitav märkida, et 2/3 neist moodustasid naised. Skulptuuride hulgas oli ainult üks „mehetöö“. Arvatavasti oli suur naiskunstnike ülekaal juhuslik, muidu peaks küll järeldama, et välis-eesti kunst on peamiselt naiste kunst.

Valitsushoone peahall näituse kohana oli valge ja avar, võimaldades teoseid vaadelda „õiges valguses“. Riputamisel võinuks mõnes kohas anda teoseile rohkem ruumi paremaks mõjulepääsemiseks. Võib siiski öelda, et toimikond (Maret Põldmäe, Douglas Põldmäe, Jaan Born) esitas üsna professionaalselt viimistletud näituse. Organiseerimine üleilmses ulatuses on suur üritus, informatsiooni kogumisest ja kirjavahetusest kuni tolli- ja transpordiküsimuse lahendamiseni. Sinna lisandub näituse mahavõtmine, teoste pakkimine, tagastamine ja inventari transport. Seinad teoste riputamiseks ehitati ja kaeti riidega omaabi korras – töö, milleks kulus pikki päevi Douglas Põldmäel ja tervel ta perel. Kataloog, Jaan Borni kujundatud ja Olga Berendseni ülevaatega eesti kunstist, on nägus.

Kvaliteedi poolest oli näitus – nagu grupinäitused tavaliselt – läbilõige, kuigi vahest sihiks oli esindus- või tippnäitus. Inimlikust seisukohast on arusaadav, et toimikond käitus väga heasoovlikult, hoidudes rangest vahetegemisest. Selle tõttu pääses näitusele teoseid igalt kunstnikult, kes saatis diapositiive. On võimalik, et mõned teosed mõjusid diapositiivis tugevamatenä kui nad tõeliselt olid.

Seesugusel suurel näitusel oli huvitav jälgida kunstnike püüdlusi luua „eesti kunsti“. Küsimus on teadagi teoreetiline. Maarjamaa tagapõhjaga või pärimustega taiduri looming on ikka eesti

kunst, kuigi see juriidiliselt võib kuuluda mõnele teisele maa-
le. Pealegi on hea saavutus kunstis üldinimlik, rahvuslik ja rah-
vusvaheline samaaegselt. Eesti ainevalla kasutamine võib olla ai-
nult lisatõendiks taiduri rahvuslikkusest.

Selle näituse eesti-ainelisist teoseist olgu nimetatud Endel
Kõksi kaks lito-lehte, eriti *Vana eesti kalendritegija*. Seesugu-
ne läbimõeldud kunst võib pälvida eesti kunsti nime nii suure
kui väikese tähega. Hea saavutusena tõusis esile Maret Maiste
kips *Küll* – lapsepea, milles on rohkesti tundejõudu ja esteeti-
list sarmi. Teoseist, mis kõitsid minu tähelepanu, olgu veel ni-
metatud mõningad: Kadi Karisti *Teine unenägu*, Pauline Leps-Esta-
mi *Nokturn*, Epp Ojamaa *Nimeta*, Ott Paju *Mallgårds'i talu*, Sirje
Okas-Ainso *Väike poiss*, Jürg Mikiveri *Lohet lennutamas*, Jaan
Borni *Istanbul*, Hans Tsirki *Nimeta*, Ruth Tulvingu *Punane pilv*,
Ilse Leetaru *Püstaed*, Adele Ulm-Augustase *Ahelvorm*, Ants Vommi
Kihnu motiiv, Agaate Veeberi *Piisonid* jne.

Näituselt müüdi 19 teost, hindadega 45 kuni 400 dollarit. Sa-
mal ajal kujunes Civic Centeris asuva müügi-galerii läbikäik
järgnevaks: 282 erilaadi teosest müüdi 58 (hinnaga 6 kuni 400
dollarit). 80-st rahvarõivas näitsiku pildist müüdi 64 (hin-
naga 10 kuni 20 dollarit); 559 trükitehnikas lehest osteti 25
(hinnad 5 ja 20 dollari vahel).

Ülaltoodust ilmneb, et kõrgehinnaliste teoste müügivõimalused on
taoliste näituste ja ürituste puhul minimaalsed. Näib, et rahva-
rõivais näitsikuid tasuks teha enam kui enne.

Näituse kataloogide müük jäi minimaalseks, kuna Valitsushoone
hallis oli müük keelatud ja see sündis väljaspool hoonet asuvas
kioskis, mida paljud külastajad ei märganud. Kuna kõigil teostel
oli juures selgitav informatsioon, ei tundnud külastajad ka eri-
list vajadust kataloogi otsimiseks. Nii jäid aga paljud näituse
külastajad ilma väärtuslikust mälestusesemest, ESTO '76 hästiku-
jundatud näitusekataloogist, mis sisaldab hulga reproduktsioone.
Sellest on kahju.

Baltimores pakutud muusika üle on juba mitmeid seisukohavõtte ilmunud (vt. näiteks helilooja Kaljo Raidi oma, VE 20.7.:7). Täna on sõna kahel noorel muusikaõppijal.

Jaan
Seim

Päevade muusikaline kava oli rikkalik ja pakkus publikule mitmekesist valikut. Üritused nagu noormuusikute kontserdid, komponistide foorum, sümfooniakontsert, solistide kontserdid ja laulupidu olid ära jaotatud ESTO kõigi seitsme päeva vahel.

Väga harva on võimalik väljaspool Eestit kuulda eesti heliloojate sümfoonilisi teoseid, kuna välis-eestlaste eneste ressursid nende esitamiseni ei küüni ja teised orkestrid on ühel või teisel põhjusel neid väga harva mänginud. Baltimores aga avanes selline võimalus. Taavo Virkhausi (kes oli ka ESTO muusikaürituste üldjuht) juhtimisel esines Baltimore Sümfooniaorkester, kusjuures solistiksi oli Käbi Laretei. Ameerika esiettekandena esitati Eduard Tubina 10. sümfoonia (1973). Tubina klassitsistlik stiil kutsus tema töödes tihti esile rahu ja kindlust, mida isegi vahepealsed ärevad ja pingerikkad partiid ei suuda segada.

Edasi mängis orkester esiettekandes Taavo Virkhausi 1. sümfoonia. Teoses peegelduvad kolm eestlaste iseloomujoont: agressiivsus, pehmus, jonnakus. Autor kasutab 3. osas üht vana eesti runovii-si. Teemade käsitletus ja instrumentatsioon teevad muusika nüansirikkaks ja huvitavaks. Tasub tulevikuski mängida.

Lõpuks mängis orkester koos solistiga Robert Schumanni klaverikontserdi. Kuna kontsert toimus niiõelda poolenisti väljas — ühes paviljonis — siis muutus segavaks äikesevihm pala teise poole ajal ja suur osa Schumanni peenekoelisest romantismist läks kaduma.

Isiklikult andis mulle suurima elamuse solistide kontsert, mille tase oli üllatavalt kõrge. Põhja-Ameerika mandri eestlased võivad olla rahul oma muusikalise järelkasvu pärast, kuna kandvateks jõududeks sel kontserdil olid noored. Klaverisolistina esines viimasel ajal tuntuks saanud ja hinnatud Maaja Duesberg. Sopran Ive Patrason laulis end kava jooksul soojaks ja soojendas ka publikut oma pehme, hästi kontrollitud häälega. Bass-bariton Ingemar Korjus jäi meelde oma suure registri ja nüansirohkuse poolest. Juba Eesti ajal tuntud viiuldaja Carmen Prii näitas end muuhulgas virtuooslikust küljest. Kolme viimast saatis klaveril hämmastamapaneva rutiini ja kindlusega Tõnu Kalam. Ta esines ka heliloojana oma viiulisonaadi kaudu (Carmen Prii esituses). Teiste teoste autorid olid Rudolf Tobias, Eduard Tubin, Eduard Oja,

Johannes Bleive, Helen Tobias-Duesberg, Kaljo Raid, Alfred Karindi, Tuudur Vettik, Riho Päts ja Evald Aav. Väga mitmekülgne ja eeskujulik valik!

Sedasama ei saa kahjuks öelda laulupeo kava kohta. Puudusid seal täielikult sellised eesti koorimuusika klassikud nagu Mart Saar, Mihkel Lüdig ja Tuudur Vettik. Selle asemel esitati laule kohaliku tähtsusega heliloojatelt nagu Salme Purre, Jüri Mandre, Maimu Miido ja Herman Känd. Laulupidude mõte massüritusena peaks olema võimaldada inimestele kuulata tuntud ja südamelähedasi laule. Laulupeod ei ole esmajoones uudisloomingu tutvustamise foorum. Kas poleks aeg võtta välisest laulupidude kavva meile juba tuntud, Eestis äärmiselt populaarne ja sümboolse tähendusega Gustav Ernesaksa laul *Mu isamaa on minu arm* Lydia Koidula sõnadele?

Tehniliselt läks laulupidu hästi korda. Lastekoori esinemine õnnestus kenasti, tänu osavalt seatud rahvalaulude ja omaloomingu põimikule Leo Virkhausilt, kes ka juhatas. "Täiskasvanute" koorid olid samuti heas vormis, kahjuks polnud aga akustika kõige parem. Esitati laule Juhan Aavikult (muuhulgas *Me laulame karmi laulu*), Eduard Tubinalt, Riho Pätsilt (*Pulmalaul*), Eduard Aavalt, Miina Härmalt, Rudolf Tobiaselt ja Roman Toilt. Üldjuhutideks olid Maaja Duesberg, Valdeko Kangro, Uno Kook (orkester), Mati Tammaru, Roman Toi, Leo ja Taavo Virkhausid.

Kahjuks polnud mul võimalik ammendavalt jälgida kõiki ülejäänud muusikalisi üritusi. Ühelt noormuusikute kontserdilt jäi siiski eriti meelde pianist Erik Veski, kes viis oma mitmekülgse kava hea kontsentratsiooniga lõpule. Džäss- ja šlaagerimuusika piirimaail pakkusid mõnedel üritustel head ajaviitemuusikat äsja Eestist tulnud Raivo ja Kristi Tammikud.

Maria
Kiisk-
Rükkel

Mulle näib, et laulupeo kava oli nagu juhuslikult kättesattunud tükkidest kokku pandud ja sellepärast on põhjust küsida, missugused peaksid olema kava koostamise põhimõtted.

Kõigepealt tuleks alati kavasse võtta meie parimate heliloojate palasid. Klassikute hulgast oleks siia number ühena kuulunud Mart Saar. Nüüd oli näiteks Juhan Aavikult kaks laulu, Saarelt ei ühtegi. Edasi oli Roman Toilt üks laul ja üks seade, samuti olid lastepalad kõik Leo Virkhausi sulest (üks originaal ja 2 seadet). Umbes sama võib öelda orkestrimuusikast: kolmest palast oli kaks orkestrijuhi loodud.

Kui nüüd pagulasheliloojatest rääkida, siis tuleks siingi kava koostamist alustada parimatest. Baltimore kavas ei olnud ei Lembit Avessoni ega Kaljo Raidi koorilaule, olgugi et mõlema looming kuulub pagulus-kooriloomingu tippu. Muide, neid ei olnud kavas ka eelmistel Üleilmsetel Päevadel Torontos. Kas selleks on mõni eriline põhjus?

Kodu-Eesti heliloojatest oleks tahtnud kuulda vähemalt ühe Veljo Tormise laulu, sest tema looming on väga kõrge tasemega ja rikastab *kogu* eestluse (mitte ainult nende, kes kodumaal elavad) lauluvara.

Kui rääkida *üleilmsetest* eesti päevadest, tuleks kutsuda koorijuhte *igalt* maalt, kust koore tuleb. Tänavu unustati Rootsi.

Mujalgi on olnud nurinat selle üle, et Käbi Laretei mängis sümfooniakontserdi lõpp-palana Schumanni. Juhtkonna poolt on seatud, et Käbi nimi pidi olema küllalt tuntud ja tooma ameerika publikut. Mina arvan, et tuntud kunstnik tooks publikut kokku ka siis, kui ta esitaks tundmatut autorit. Võib aga küsida, kas Käbi Ameerikas *nii* tuntud on. Tegelikult olid kuulajateks rõhuvamas enamuses ikkagi eestlased ja sellepärast oleks viimaseks palaks hästi sobinud Tubina *Concertino*. Siis oleks kogu kontserdist jäänud ümmargusem mulje, sest Tubina nimi seisis ka alguses. Ning selle klaveripala kvaliteedi pärast — mida Käbi Laretei on muide varemgi hea menuga esitanud — ei oleks meil olnud mingit põhjust ameeriklaste ees häbeneda.

Toimetuse
märkus

Üksikasjalik ESTO '76 muusika-kava (72 lk., eesti ja inglise keeles) on veel saadaval selle numbri lk. 15 antud aadressil.

Olev
Träss

Kui esimene Metsaülikool 1967. a. kokku tuli, ei osanud keegi ette aimata, millega see seiklus võiks lõppeda. Korraldajad ei olnud ise selgusel muu kui mõne põhimõtte asjus, nagu osavõtjate küllaldane eesti keele oskus, loengute akadeemiline tase ja arutelude akadeemiline vabadus. Seda kõike võiks ehk kuidagi „vana Tartu vaimu“ ülesäratamiseks nimetada, igatahes ühe silmatorkava vahega: alkoholi tarvitamise suhtes asuti algusest peale seisukohale, et tuleb teha kõik selle piiramiseks. Meie kui väliseestlaste olukorrast tulenes nõue, et noortel peab olema täielik vabadus valida, kas nad tahavad end eestlasteks lugeda või mitte. Selle nõude loogiliseks järeltuleks oli, et mü-s ei peeta paatoslikke värbamiskõnesid, vaid valgustatakse pigemini igakülgset eestlaste ajalugu ja olemust, kultiveeritaks nagu mingit „paatoseta rahvustunnet“.

Kui esimene mü üle ootuste õnnestus ja mingiks „eesti nooruse ärkamiseks“ kujunes, võlgname selle eest tänu kõigepealt sellele, et hulk nooremaid eestlasi oli valmis oma aega, vaeva ja rahagi mängu panema. Ilmselt polnud olemasoleva eesti ühiskonna struktuurid suutnud üht osa nooremast põlvkonnast rahuldada, olgugi et entusiasm oli.

Õnnestumine läks kindlasti suurelt osalt lektorite arvele, kes oskasid kuulajaid vaimustada. „Tuld purskavaks mäeks“ osutus eriti Ivar Ivask, keda oli rõõm pärastpoole veel mitu korda mü-s näha. Kuid ka organiseerimisvaeva nägijaid ei saa siin nimetamata jätta. Oli ka konarusi-viperusi, nagu esimest korda toimuva asjaga alati, kuid need ei torganud silma.

Kui esimesest mü-st võttis osa 67 kuulajat (pluss lektorid), tõi teine kursus Kotkajärvele juba sada asjahuvilist. Ka programmis oli muudatusi: arvuliselt vähem loenguid, kuid sisuliselt rohkem kokkukuuluvad. Minu jaoks see oli parim mü kursus – võibolla sellepärast, et arvasin end olevat parandanud esimesel märgatud puudused. Paljudelt teistelt olen seevastu kuulnud, et just esimene kord on jätnud oma uudusega kõige sügavama mulje (olenemata sellest, mitmes mü kursuses see oli).

Järgnevad kaheksa mü-d on kasvanud oma kasvamisest õige sundimatault. On otsitud ja leitud uusi lektoreid, uusi aineid, ideid. On katsutud isegi mingisugust mü põhikirja teha, aga see pole tänini valmis – ja näe imet, tegevus käib edasi ka ilma formaalse organisatsiooni olemasoluta! Peamised tegijad on olnud enamuses Torontost, lektoreid on püütud hankida ja saadud ka nii kaugelt nagu Euroopast.

Julgeks ettevõtteks oli 1974.a. mü Soomes, millest võttis osa toekas grupp Euroopa nooremaid eestlasi. Tänavu on räägitud mü pidamisest Läänerannikul, Ühendriikides, Islandil, Rootsis — see kõik oleks võimalik, aga peakorteriks jääb arvatavasti Kotkajärve suurepärane raamistik.

Uueks ürituseks oli ka tänavune Pocono seminar, mis arutas asju n.ö. lektorite tasemel. Leiti, et ka selliseid arutelusid tuleks vahete-vahel korraldada.

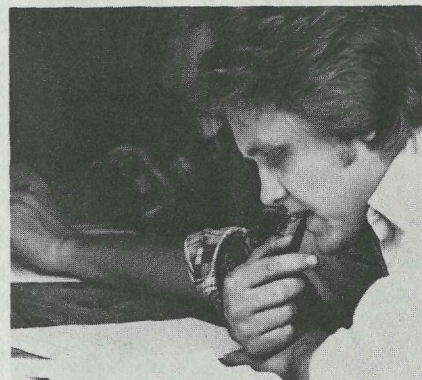
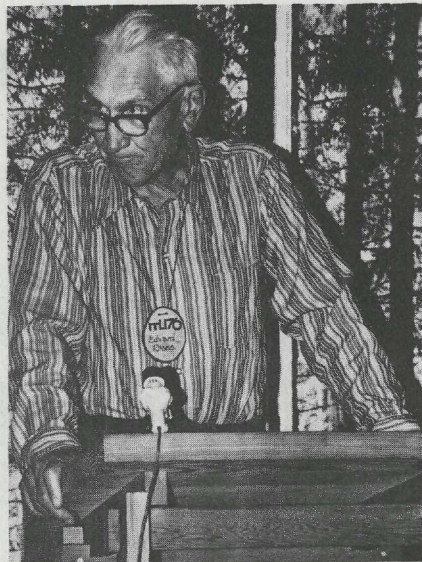
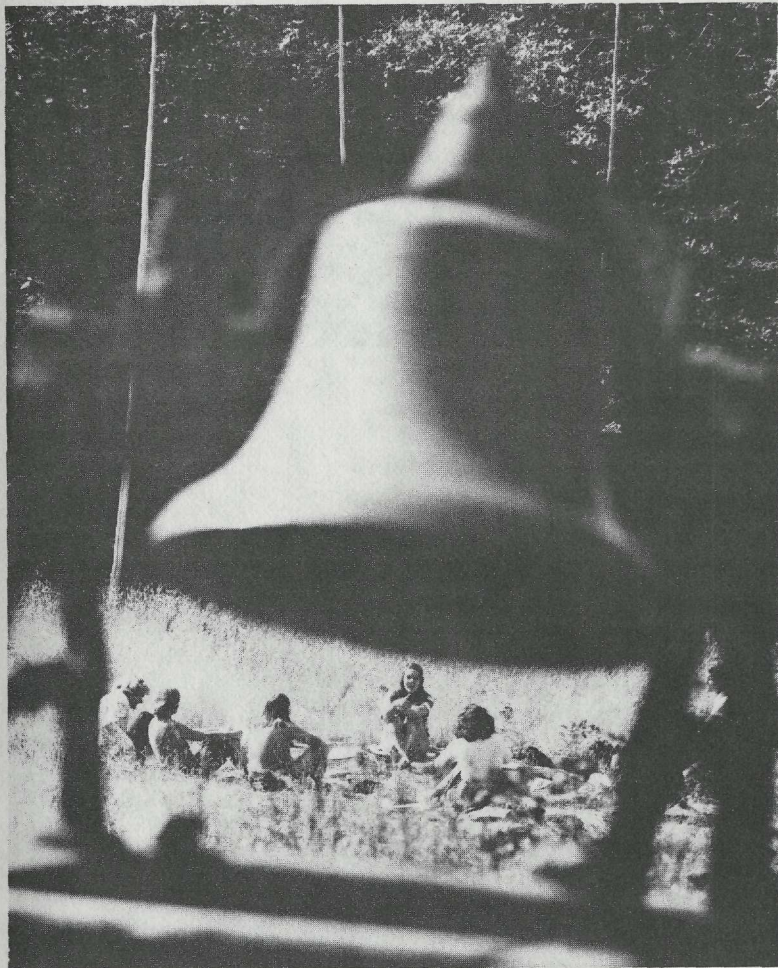
Esimese kümne aasta jooksul on mü-st läbi käinud pooltuhat noorema põlvkonna eestlast. Nagu esimesel korral, on need kursused paljusid inspireerinud eestlust kalliks pidama. Nüüd ilmub juba viiendat korda AJA KIRI, mille üheks ülesandeks on sideme pidamine nende 51 nädala jooksul, mil „loengutegevus puhkab“.

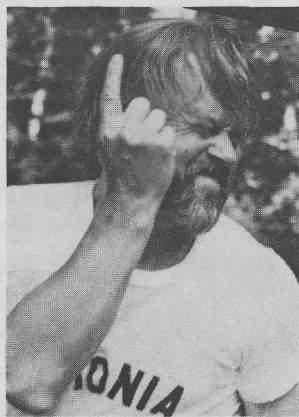
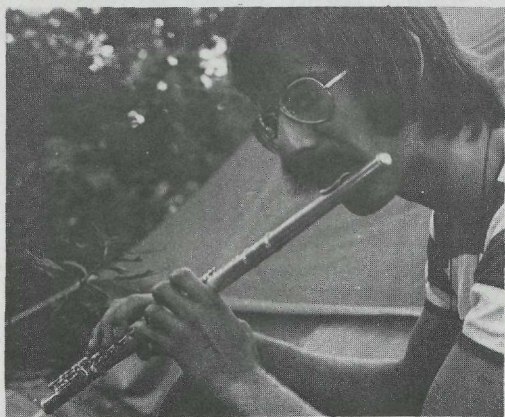
Metsaülikoolis valitsev tolerantsus on esile kutsunud väärkäsitusi, poriloopimist ja isegi „naelamiinide“ panemist Kotkajärve teele. See on täiesti normaalne nähtus kõigis ühiskondades, et ollakse eriarvamistel ja et asjad vahest ka teravaks aetakse: Idi Amin tappis hiljuti oma riigi aktiivsemad tudengid maha — nii igaks juhuks, nagu näib. Nii kaugele meil õnneks pole veel mindud!

Vastupidi, viimasel ajal on hakatud mü-d avalikultki hindama. Eesti Kultuurikogu Kanadas andis mü-le 1970.a. kultuuriauhinna, tänavu tuli teatava üllatusena ka teaduslik tunnustus väljastpoolt: Kent State University (vt. lähemalt AK 3:24) otsustas osavõtjaile anda kolm arvestuspunkti oma kursuste raames. Metsaülikooli idee on leidnud rakendamist ka Austraalias, kus valmistatakse praegu ette juba arvult seitsmendat kursust. Minu arvates oleks mü tegevus väärinud mainimist ka Kanada eestlaste ligi 700-lk. ajaloo veergudel.

Lõpuks võiks veel mainida, et mü on majanduslikult iseseisev, hoides oma kulud osavõtumaksust laekuvate summade raamides. Senini on osavõtumaksu summa olnud sama lektoritele mis õpilastele.

Hea osavõtt 10. mü-st näitab, et on tegemist elujõulise ja tarviliku ettevõttega. Soovin talle siis tulevateks aastateks head indu eestluse uurimisel ja selle südamelähedaseks tegemisel meie noortele!

*Kalle Naelapea,
Tiit Telmeti ja
Urmäs Wompa fotod.*

Heino
Susi

Oleks pisut palju nõutud, AK raames hinnanguid pakkuda kõigest, mis tänavuses mü-s nähtud, kuulnud ja kogetud. Piirdugem siis mõnevõrra suvalise valikuga sellest, mis ühele osavõtjale eriti juhtus meelde jääma ja silma torkama. Eriti loengute osas.

Sisuliselt kõige põhjalikumalt ettevalmistatud ja peensusteni läbitöötatud ettekandeks oli minu hinnangul Peeter Auksi loeng Jaan Krossi loomingust. See on raske ja tundlik teema, mille käsitlemist vist mitte ei tee kergemaks asjaolu, et sama teemat üldtuntud kirjameeste poolt nii *Manas* kui mujal on korduvalt arutatud. Auksi ettekanne ei olnud populaarteaduslik tutvustamine, vaid põhjalik isikupärane analüüs. Jääb vaid lausuda kiitusesõnu ja soovida, et loeng trükis ilmuks, sest ainsal kuulamisel läheb niisugusest loengust palju kaduma.

Mõneski suhtes täiesti vastandlik eelnimetatule oli Valli Naelapea mõtetekogumik *Kasvamisest ja/või kasvatamisest*. See oli vabas vormis esitatud kogemuste ja mõtete valimik kõigest sellest, mis on seotud noore inimesega ja tema kasvatamisega. Ka neile mü-lastele, kellel niisuguseid probleeme seoses oma võsudega veel ei ole, oleks tahtnud soovitada kõrvad eriti lahti pidada, sest sihukesed probleemid üpris tõenäoliselt varem või hiljem enamusele üles kerkivad. Ma ei ürita siinkohal Valli loengust kokkuvõtet teha; nimetaksin vaid seda, mis eriti meelde jäi: põhilist mõtet, et nagu kõik muugi Looja riigis, kasvab laps *ise*. Vanemad ja kasvatajad saavad vaid mõnevõrra mõjutada kasvutingimusi, luua õhkkonda, jagada armastust. Loengu lõpul oli paljudel tunne, et puudutatud on midagi olulist. Oleks tahtnud neid küsimusi hiljem eri huviringis veelgi edasi arendada.

Ettekande viisi poolest soe ja sõbralik oli Eduard Riisna lugu Kassisaba kivisõdadest ja iseseisvusaegsest Ülemaalisesest Eesti Noorsoo Ühendusest (ÜENÜ, asut. 1919). Ärgu öeldagu, et nooremad ei taha „muistse aja“ lugusid kuulata! Tahavad küll. Sellega seoses olin minagi noor. Kõik oleneb sellest, kuidas lugu jutustatakse. Peaasi on see, et minevikku ei seota võltspaatosega. Selle „abiga“ on nii mõnegi noore kontsept kunagisest Eestist ära moonutatud ja isegi ära rikutud. Niisugust asja Riisna ettekandes polnud. Oli vaid huvitav lugu sellest, kuidas noored iseseisvuse algaastail elasid ja oma asju ajasid. Aitäh!

Kõige omapärasemaks ettekandeks oli minu muljete järele Mai Treude ettekanne Eesti ajaloost vanade maakaartide kaudu. Nii ilmsiks ja elavaks sai jällegi tõik, et Eestimaa on olnud omaette mõisteks läbi pikkade, pikkade sajandite, kuigi me pole sageli saanud ise oma maal asju ajada.

Minule haaravaimaks ettekandeks – osalt kahtlemata ainevaliku pärast – oli Vello Sermati loeng Juhan Liivist. Liivi elukäigu ja loomingu sidus Vello lahutamatuks tervikuks. Kirjanduskriitika seisukohalt oli öeldus võibolla vähe uut. Aga see pole hoopiski oluline. Oluline oli sügava sisseelamisega esitatud üldpilt. Liiv oli üksi, nagu ehk harva keegi üksi on olnud. Ärkusaeg oli möödas, uus tõus alles ees. Võibolla nimelt selle üksinduse pärast leiame Liivi loomingus tundeheitsust, mida vaid väga harva on niisugusel viisil enne või pärast Liivi esinenud. Liivil pole klišeesisid, hüüdlauseid, šabloonilist isamaakiitmist. On vaid armastus, mis tuleb tema oma sisemusest, ja kannatamine.

Miks on asjad nii seatud, et see, kellel nii palju anda oli, nii rängalt pidi kannatama? Või ongi asjad nii, et vaid kannatuste läbi on võimalik midagi püsivat luua? Et mida suurem kannatus, seda suurem looming?

Olen siiani ühe hingetõmbega jõudnud puudutada viit lektorit kaheteistkümnest, kolm neist esmakordselt mü-s selles ametis. Leppigem selle piskuga, et jutt ei läheks liig pikaks. Ülejäänud seitsmele lektorile – enamusest neist „vanad kalad“ – nimetagem vaid paari pisi-asja (mida igaüks võib sinnapaika jätta või omaks võtta). Mü-s, kus suur osa kuulajaskonnast pole kogenud eestikeelsete loengute kuulajad, on esituslaadil eriti suur tähtsus. Loeng kas suudab kaasa kiskuda või ei suuda seda teps mitte. Enamusele lektoritest anname selleski seoses hea hinde, kui gi stiil varieerus vaba veste vormist range kirjandusloenguni. On vaid pisut raske mõista, et kogenudki lektorid vahel ei taida, kui palju on võimalik 50 minutiga ära rääkida. Liitrisesse purki läheb täpselt üks liiter vedelikku, mitte üks tilk rohkem – kui tahame raiskamist vältida.

Kokkuvõttes pole aga mingit põhjust torisemiseks, ennem vastupidi. Kasvatustöö kõrval on mü ainulaadseks kohaks väljaspool Eestit, kus on võimalik kuulata sellisel hulgal hästi läbimõeldud loenguid eesti keeles. Keeleraskuste tõttu läheb kahjuks osale kuulajaskonnast üht-teist kaduma, aga see ei vähenda asja väärtust.

Margus
Jukkum

"Eesti filmikunsti loomingulised kontaktid eesti kirjandusega on olnud pidevad. Kuid samal ajal tuleb tunnistada, et eesti filmikunsti tabanud etteheidetest kõige kibedamad on adresseeritud ekraniseeringutele. Ajavahemikul 1947–1970 valminud kirjanduslinastuste analüüs näitab, et kuigi vead on igal konkreet-
sel juhul erinevad, võib need koondada ühise nimetaja alla: kirjanduse ekraniseerimise teoreetiliste lähtekohtade puudumi-
ne..." (Valdeko Tobro, *Kirjandus ja film*, eessõna).

13. märtsil esitati Toronto *Titania* kinos eesti filmifestivali raames *Kolme katku vahel* ja *Veelinnu rahvas*.

Pean tunnistama, et ei ole lugenud Jaan Krossi hinnatud romaani *Kolme katku vahel* (kolmas osa veel ilmumata), mis oli aluseks Virve Aruoja filmile. Igatahes: kõikidest eesti filmidest, mida olen näinud, jättis see kõige kuivema maigu suhu. Ei olnud küllalt nõme ehk lame, et oleks õnnestunud paroodiana, või sügav ja intensiivne karakteriloomingus, et jätta tugevat muljet. Kõik standardvead, mida tavaliselt tehakse romaani ekraniseerimisel, esinevad siin. Igav fototehnika (kuigi taustaks on vana Tallinn), üleliialt teksti, vähe visuaalset tegevust, tsentraalse pinge puudumine. Mul on kuri kahtlus, et siin on proovitud haarata liiga palju materjali, mis esines romaanis, ja serveerida seda kinolinal. Pooleldi oli antud psühholoogiline kild Balt-
hasar Russowist, tema dilemmast, ja samaaegselt detailne ajalooline pilk Russowi elule ja tegevusele. Lõpp-resultaadina film hõljus kusagil vahepealses „limbuses“.

Probleem, mis siin esineb, on tugeva romaani ekraniseerimine. Selle lahendamine on igiajast lagastanud režissööride ajurakke. Filmina õnnestuvad sellised ettevõtted ainult siis kui esitatakse spirituaalne hõng, mis esineb romaanis – ja unustatakse romaani täpse tegevuse illustreerimine. Võibolla pani kabelimatsu sellele filmile Jaan Kross ise sellega, et ta valmistas stsenaariumi. Kirjanikud on väga tundelikud oma töö suhtes, neil on raske leida armutat kriitilist distantssi, mis on vajalik teose ümberkoondamiseks teise kunstiliiki. Krossis stsenaaristina ei leidu erakorralist talenti, eriti mis puutub oma kirjandusloomingu ekraniseerimisse.

Kavas oli veel Mark Soosaare *Veelinnu rahvas*. Igatpidi oli see film standard-tellimistöö, kus Soosaarel ei olnud võimalust rakendada briljantsust, mis esines *Kihnu naises*. Filmina on *Veelinnu rahvas* tähtsusetu: informatiivne, aga kuivalt ja ebaühtlaselt kokku klopsitud. Ainelt huvitav antropoloogidele.

Tere White Joe!

Sa küsisid: „Noh, mis Sa arvad?“ Ja ma vastasin midagi, mis oli siiras, kuid Sa nägid kohe sellest läbi. Mu vastus oli viisakas ja ametlik, mis ehk ei oleks sobinud öelda tol momendil sina-sõbrale: „Minu esimene mü-nädal on olnud nii rikastav, et miski pidu ega pitsball ei saa seda tunnet rohkem süvendada...“ Ja siis sõitsin minema. Mõistlikum oleks olnud öelda: „Ma jäin rahule“.

Kui kodulinna lennuväljalt koju jõudsin, küsiti: „Kuidas oli?“ Oskasin vaid vastata: „Tore!“ Järgnes: „Kas kohtasid vanu tuttavaid?“ Noogutades otsisin mälust nägusid-nimesid. Olin kindel, et kohtasin vanu tuttavaid. Näod, nimed, hääled: Vello heatahtlik nägu ja kõmisev hääl... Metsakirik tähtede all... Koidula soenguga Eda, aina minuga koos kohvile kiirustamas... Heino, kes kõneles Eesti ajalooost vaimustusega, nagu oleks ta ise kõik algusest lõpuni kaasa teinud... heahing Saima, kes surus julgustavalt mu kätt esimestel päevadel, kui tundsin end võõrana teiste seas... siis Jaak, kes õhutas meid kõnelema kahe-kultuurilisusest ja teab nüüd mu identsuse-tundest rohkem kui ma ise... teine Heino, kes andis meile eesti etnograafia A-st V-ni (Aam-Vill-kopp!)... ja Tõnu, kes ilmus välja õhtuti nagu mõni metsavend, olgugi et teda tsiteeriti päeval kuni viis korda tunnis... muhe mees Walter, kes sai tuleviku pesupulkadega nõõrile pidama... ja Anu, kes hõikas mind kaugelt: „Hei, kaardimoor, tule siia!“... siis veel mu koolivennad ja -õed...

Jah, kõik vanad tuttavad. Siiski: üheksa päeva eest ei tundnud!

Mõtted ja tunded olid nii, et ei tahtnudki neid avaldada. Kuidas seda seletada? Olin hingeliselt veetnud erutava nädala. Tulin tagasi teisest maailmast — kusagilt Kotkajärve Riigist, kus on mets ja päike, ideed, linnulaul ja sõbrad.

Kotkajärve maalt Toronto lennuväljale jõudes tundsin kabuhirmu. Autod, lärm, rüselemine, inimmassid... Tundsin end hirmunud metsloomana. Puudus orienteerumisvõime.

„Kui kaua olite Kanadas?“ päris äkki üks hääl. „Aga ma ei olnud ju Kanadas,“ tahtsin seletada. Või olin? „Tulen Kotkajärve maalt,“ hüüdsin enesele, ise värisevate sõrmedega passi otsides. „Mis Te siin tegite?“ jätkas hääl. „Võtsin osa.. kõnelesin.. selles rullis on maakaardid...,“ kogelesin. „Kus? Mis kaardid?“ kõlas jäl-

le hääl — ikka ja jälle ainult hääl ja ei ühtki nägu. „Metsas... ma mõtlen...“ valmistasin end pikemaks ülekuulamiseks. Küllap salapolitsei, peab mind vandeseltslaseks?

Siiski pääsesin eluga. Taipasin, et tundeid-tegusid matkalt Kotkajärve maale ei mõisteta välismaailmas. Olin järsku nii üksinda, igatsedes tagasi. Pass peos seisin kui kodutu DP. Ei tea, kas Kotkajärve maa võtab vastu immigrante? Ehk leian „sponsorid“ — mul seal sõpru ja vanu tuttavaid...

Kodus riputasin endale kaela ümmarguse mü-puuketta nimega. See oli abiks mu identsuse-otsingul.

Niisiis, armas White Joe: oli tore ja jäin rahule. Mis saab edasi, seda ma ei tea. Kui suudaksin vaimustust süüdata ainsaski eesti noores ja tema tuleval suvel Kotkajärve maale saata, siis ehk oleks see minu suurim panus.

Südamliku tervitusega

Minnesota Mai

Teateid

mü '76

Kümnes Metsaülikool peeti Kotkajärvel 21.-29. augustini. Osavõt-
jaid 95, külalisi juubeli-pärastlõunal (28.aug.) 50.

Loengud: *Dionysose radadel: mõtteid eesti rituaalteatrist ja Kitzbergi „Libahundist“* (Mardi Valgemäe); *Koostöös ajaloomuusa-
ga: Jaan Kross ja biograafia üleelamisest* (Peeter Auksi); *Polii-
tiline dissident sõjajärgses Eestis* (Tõnu Parming); *Saarlaste le-
pingud sakslastega a. 1241 ja 1255* (Vello Salo); *Futurism; Futu-
rism ja Eesti tulevik* (kaks loengut, Walter Rand); *Eestlaste
sisseränd Ameerikasse ja eestlaskonna areng* (T.Parming); *Kasva-
misest ja/või kasvatamisest* (Valli Naelapea); *Nägu otsimas. Et-
nograafilisi vaatlusi.* (Heino Jõe); *Eesti kaardid läbi ajaloo*
(Mai Treude); *Mida teha Välis-Eesti kriisiaastail?* (Vello Soots);
Eesti maalikunst Kölerist tänapäevani — probleemid ja suunad
(Eda Sepp); *Võrdlev analüüs rahvuslusest Baltikumis* (T.Parming);
*Kassisaba kivisõdadest ülemaalise noorsooliikumiseni vabas Ees-
tis* (Eduard Riisna); *Erinevusi eesti rahvarõiva rühmitustes* (Ene
Runge); *Koerad näitelaval ehk Kehade grammatika* (M.Valgemäe);
Juhan Liivi eluteekond, luule ja kaasaeg (Vello Sermat).

Laudkonnaveustus: *Tänapäeva Eesti* (Imre Lipping, T. Parming, Heino Susi).

Huviringid: eesti keel (9 gruppi), rahvalaul, rahvatants, rahvakäsitöö, kunstiline isetegevus, saun, loodus, teater, „marginaalsus“, usk, meditatsiooni-meetodid.

Muud üritused: meditatsioon Metsakirikus (kaks korda, Jaan Seim ja Vello Salo); filmiõhtu (*Kimnu naine, Kilplased, Veelinna rahvas*); juubeli-mü pärastlõuna ja pidu: tagasivaade (Olev Träss ja Imre Lipping), kirjandusõhtu (Valli ja Arvo Naelapea), lõkkeõhtu omaloominguliste ettekannetega (Mare Tiido lavapala, laulud, rahvatants). Ühe eesti keele grupi ühistööna ilmus „Müürileht“.

Raamatu-
riiul

Hain Rebas, *Infiltration och handel. Studier i sermedeltida nordisk Balticumpolitik I. Tiden omkring 1440-1479*. Meddelanden fran Historiska institutionen i Göteborg [vid Göteborgs Universitet], 1976:277+33. Saksakeelne sisukokkuvõte lk. 243-258. Doktori-väitekiri (18.9.76) Göteborgi Ülikooli juures.

Ilmar Mikiver, *Kirves ja tuiksoon*. „Mana“ luuleraamat, Toronto 1976:48. Luuletusi aastatest 1960-1975. 14 x 21 cm. \$ 5.85.

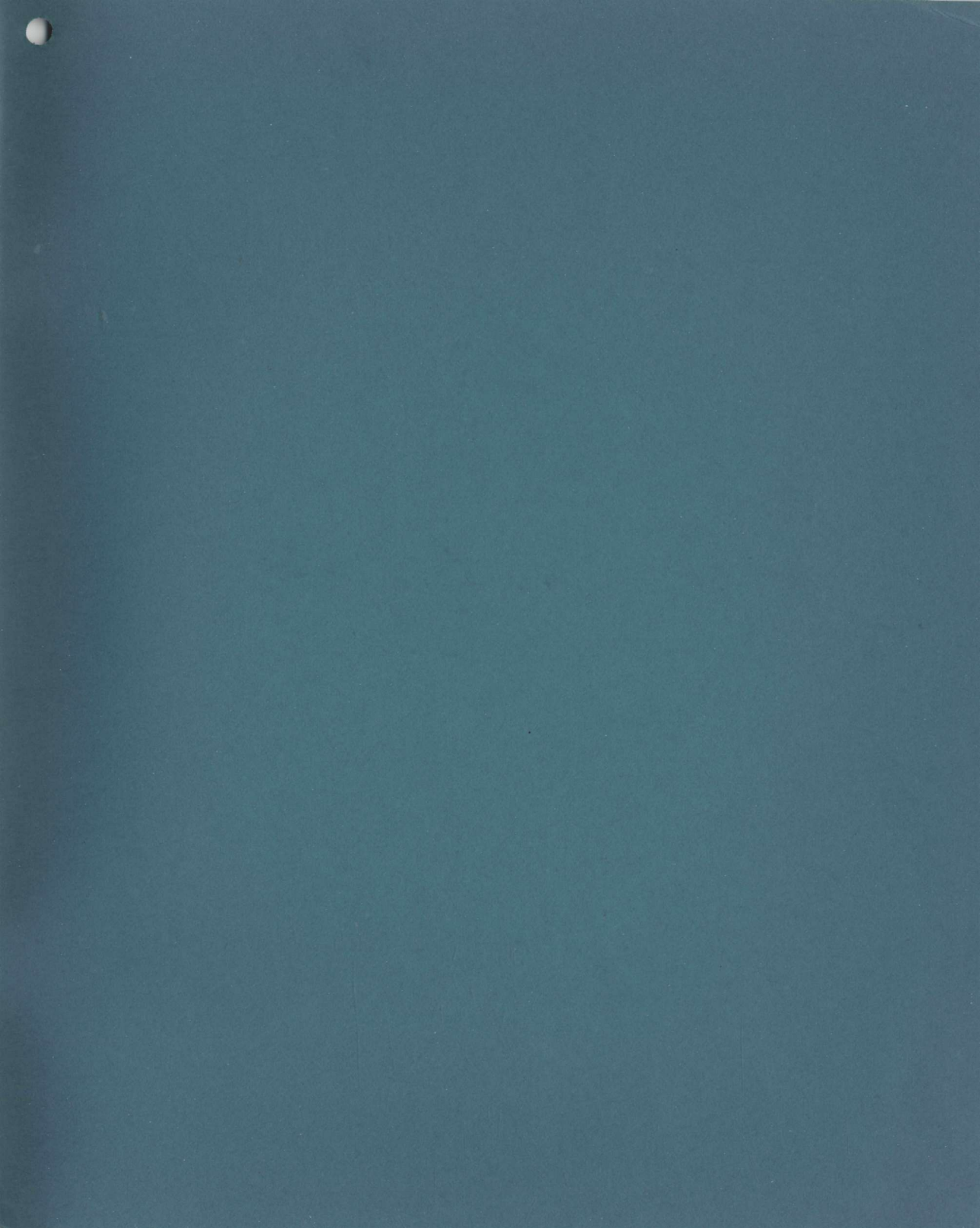
Raimond Kaugver, *Nelikümmend küinvalt*. Maarjamaa taskuraamat nr. 13. Rooma 1976:244. (Muutmata uustrükk.) \$ 5.-

Otsingul. Üks ringkiri vaimsel alal töötajaile. Nr. 1, juuni 1976:5. Tartu Instituut (c/o Tartu College, Toronto). Selles numbris akad. organisatsioonide aadresse-tegevussuundi, bibliograafilisi andmeid, teateid kursustest. Saadetakse soovijaile tasuta.

Eesti Nõukogude Entsüklopeedia viimane (8.) köide valmis tänavu sügisel Tallinnas. Esimene ilmus a. 1968.

Nõukogude Eesti. Entsüklopeediline teatmeteos. Tallinn 1975:383, trükiarv 35 000. „Teos on koostatud ENE teaduslikes toimetustes peamiselt ENE-s ilmunu alusel. Autorid on artiklid ümber töötanud ja uuendanud, lisatud on uusi fakte ja arvamusi“ (lk.4). Raamatu lõpus leiduv isikunimede register annab täielikud eesnimed koos elukutse ja sünniaastaga.

Evangeelsed laulud. Jumalateenistuse lauluraamat. Evangeeliumi Kristlaste-Baptistide Üleliidulise Nõukogu Presbüterite Nõukogu ENSV-s väljaanne. Tallinn 1975:286, trükiarv 7 000. Tähelepanu vääriv publikatsioon, kuna tegemist on esimese pärast 1946.a. adventistide lauluvihikut (64 lk.) kodumaal trükitud laulukoguga usklike jaoks.

PE $\frac{A}{1166}$ 76,5

5